

Bogtrykkersvenden

Efter en ildebrand i Paris blev det ved brandforhørene og politiets undersøgelser oplyst, at branden, som var opkommen i et af stadens største bogtrykkerier, måtte være påsat af en bogtrykkersvend, Pierre Martin, som selv havde været nær ved at omkomme i luerne, men var blevet reddet og bragt halvforbrændt og i en sindsforvirret tilstand til det nærmeste hospital.

Efter de andre bogtrykkersvendes beretning havde hin unge mand, Pierre Martin fra Toulon, været en særdeles duelig arbejder og tilforn den flinkeste karl af verden. Han havde haft opsynet ved trykningen af den første kostbare stereotypudgave af Voltaires¹ værker – han var under dette arbejde bleven lidenskabeligt indtaget i læsningen af denne forfatter og blev ofte siddende langt ud på natten i trykkeriet, fordybet i Voltaires skrifter. Men det syntes at have udøvet en farlig og demoraliserende virkning på ham. Han var bleven en fortvivlet ateist og havde det sidste halvår aldeles ødelagt sig ved omgang med slette kvindfolk. I den sløve og enerverede tilstand, hvor dette levnet havde sat ham, blev han undertiden overfalden af skrupler, hvori han – trods sin fornægtelse af Gud og udødelighed – dog gruede for muligheden af en højere verdens tilværelse, medens han forbandede sin yndlingsforfatter, hvis læsning dog altid på ny med en uimodståelig magt henrev ham. Den nye, prægtige stereotypudgave af Voltaire var prydet med sindrige, men letfærdige kobberer til pucellen² og med forfatterens portræt. På disse billeder og på portrættet kunne Pierre Martin ofte stirre hele timer, når han sad om natten i trykkeriet, hvor svendene i den senere tid havde måttet arbejde til midnat. En nat havde Pierre Martin pludselig vakt de andres

¹ ☺: François-Marie Arouet Voltaire (1694-1778), fransk forfatter og dramatiker

² ☺: Det jomfruelige skrift; førstetrykket

opmærksomhed ved en besynderlig stønnen, som når en i drømme anstrenger sig for at tale, men kan ikke, og man havde set ham stå vendt med ryggen mod lyset, han havde læst ved, og med alle tegn på forfærdelse, medens han syntes at ville tale til nogen, som ingen andre kunne se eller høre; hvorpå han sank tilbage på bænken i en næsten afmægtig tilstand. De havde med møjse bragt ud af ham, at, når han om natten på dette sted havde læst i Voltaire og undertiden leet højt over hans vittigheder eller betragtet billederne i bogen, havde han ofte hørt nogen sukke lige bag ved sig, men aldrig kunnet opdage hvem det var; nu havde han ved en sådan sukken pludselig vendt sig og set en bleg, mager skikkelse med et frygteligt fordrejet abeansigt, der dog påfaldende lignede Voltaires portræt i den nye udgave, og han havde tydelig hørt ham sige med en røst, som gennemsnede ham: ”Brænd mig! – brænd hvert ord, jeg skrev! – kun dosmere¹ bliver salige – de forfører ingen – brænd min ånd i Eders papirklude! – Den brænder blandt skygger til jeg er glemt –” og med en lyd, som en blanding af latter og tænderskæren, var skikkelsen forsvundet.

Næste nat havde man på samme måde set Pierre Martin vende sig om fra bogen, han læste i, ligesom han ville tale til nogen lige bag ved sig, og han var atter falden tilbage på bænken i samme halvbevidste tilstand. Svendene var blevet forskrækkede og uhyggelige til mode; de var ilede fra værkstedet for at hente lægehjælp; men næppe var de ude af huset før det stod i brand, og ilden kom fra værkstedet, hvorfra man med nød havde udrevet den ulykkelige Pierre Martin.

Efter at han på hospitalet var helbredet, påstod han dog bestandig, at hans vision var intet selvbedrag og umuligt kunne være et billede, han selv havde dannet sig ved at se på portrættet i bogen og tænke på sjælenes tilstand efter døden – hvis der dog skulle være en sådan tilstand – og på de forfatteres skæbne, som ved frivole og demoraliserende værker havde skrevet sig udødelige, og som dog således virkelig gik igen i verden som forvildede og forførende ånder. Begge gange, skikkelsen havde vist sig for ham, havde han villet besværges den at fly og ikke friste ham; men det var blevet sort for hans øjne, og han havde intet ord kunnet udtale. Efter genfærdets gentagne tilskyndelse havde han stukket ild på ”den store udødeliges” skrifter, der lå opdyngede til loftet lige for ham, og derved på det hele trykkeri. Dette tilstod han; men da man anså hans fortælling om genfærdet for det klareste bevis på hans sindsforvirring, blev han ikke straffet for mordbrand, men en tidlang holdt indespærret som en patient, hvis fikse

¹ ☉: Dumrianer etc.

ide var farlig for samfundet. Siden den formentlige vision anvendte han enhver franc, han kunde sammenspare, til at opkøbe Voltaires skrifter og tilintetgøre dem – for, som han sagde, at bidrage hvad han kunde til at forkorte ”den store udødeliges” pønitenstid¹, hvis han dog mulig havde været så lykkelig – ikke at have skrevet sig rigtig udødelig.

~~~~~

---

¹ O: Bodsperiode